EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 12.2.2025
COM(2025) 41 final

POROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU IN SVETU

Izvajanje evropske pobude za mesta v obdobju 2022–2024

Kazalo

1. UVOD 2
2. IZVAJANJE 2
2.1 Financiranje inovacij v mestih 3
2.2 Podpora zmogljivosti in znanja v mestih 5
2.2.1 Krepitev zmogljivosti mest 5
2.2.2 Podpora znanju in politikam v mestih 7
2.3 Upravljanje in druge dejavnosti 8
3. PRVI REZULTATI 9
4. ZAKLJUČKI 12

1. UVOD

Evropa se sooča s številnimi izzivi, od gospodarskega okrevanja in oblikovanja vključujočih družb do boja proti podnebnim spremembam, degradacije okolja in demografskih sprememb ter dvojnega zelenega in digitalnega prehoda. Mesta so stičišča vseh teh izzivov, tam je tudi mogoče preskusiti nove rešitve na načine, ki prinesejo spremembe ljudem.

Kohezijska politika ima močno urbano razsežnost, pri čemer je bila njena podpora trajnostnemu razvoju mest za programsko obdobje 2021–2027 okrepljena, da bi mestom pomagala dejavno sodelovati pri oblikovanju in izvajanju odzivov politike na lokalne izzive. Zato kohezijski skladi vlagajo več kot 100 milijard EUR v mesta, ki so neposredno odgovorna za oblikovanje in izvajanje naložb v vrednosti več kot 24 milijard EUR v okviru programov kohezijske politike.

Poleg tega je bila v okviru urbane razsežnosti kohezijske politike za programsko obdobje 2021–2027 vzpostavljena nova evropska pobuda za mesta[1]. S proračunom 395 milijonov EUR[2] je instrument, ki podpira mesta vseh velikosti, krepi zmogljivosti in znanje, podpira inovacije ter razvija prenosljive in nadgradljive rešitve za urbane izzive, pomembne za EU. Dejavnosti so usklajene s programom URBACT[3], ki jih dopolnjuje, in zagotavljajo podporo medvladnemu delu v okviru agende EU za mesta.

V tem poročilu so opisane dejavnosti evropske pobude za mesta in rezultati izvajanja od 1. septembra 2022 do 31. avgusta 2024.

2. IZVAJANJE

Izvajanje evropske pobude za mesta je bilo zaupano regiji Hauts-de-France v tesnem sodelovanju z Evropsko komisijo[4]. Regija Hauts-de-France je ustanovila stalni sekretariat (v nadaljnjem besedilu: sekretariat evropske pobude za mesta) za izvedbo vseh dnevnih dejavnosti, predstavljenih v tem poročilu. Delo temelji na dveh sklopih, katerih cilj je zagotoviti: (a) podporo inovacijam ter (b) podporo za krepitev zmogljivosti in znanja, ocene teritorialnega učinka, razvoj politike in komuniciranje (slika 1). 75 % proračuna v višini 395 milijonov EUR[5] je namenjenih sklopu (a), 25 % pa sklopu (b).

---

1 Člen 12 Uredbe (EU) 2021/1058 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2021 o Evropskem skladu za regionalni razvoj in Kohezijskem skladu.

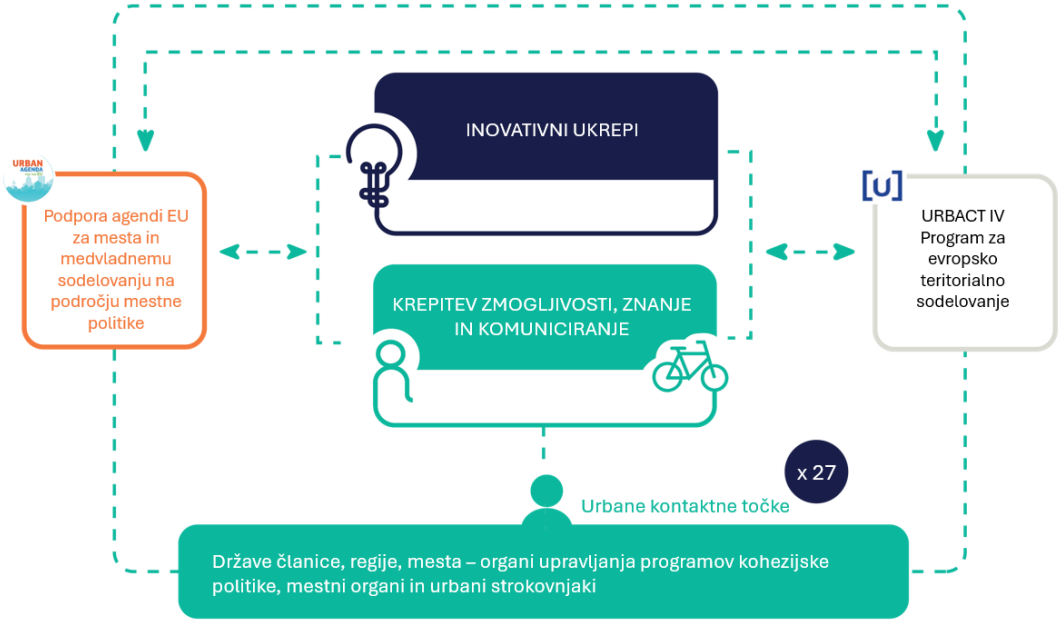
2 Prvotni proračun v višini 400 milijonov EUR (v cenah iz leta 2018) se je zaradi pregleda večletnega finančnega okvira leta 2024 zmanjšal na 395 milijonov EUR (v tekočih cenah).

3 Člen 3 Uredbe (EU) 2021/1059 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2021 o posebnih določbah za cilj „evropsko teritorialno sodelovanje“ (Interreg), ki ga podpirajo Evropski sklad za regionalni razvoj in instrumenti za zunanje financiranje. Program URBACT financira mreže mest za podporo mestom pri razvoju celostnih praks.

4 Na podlagi člena 12 Uredbe (EU) 2021/1058 je bilo izvajanje evropske pobude za mesta zaupano regiji Hauts-de-France prek posrednega upravljanja. Razpis za prijavo interesa v zvezi s posrednim upravljanjem evropske pobude za mesta je bil objavljen maja 2021, na njegovi podlagi pa je bila julija 2021 izbrana regija Hauts-de-France. Sporazum med Komisijo in regijo Hauts-de-France je bil podpisan avgusta 2022.

5 V tekočih cenah.

Slika 1: Intervencijska logika evropske pobude za mesta

2.1 Financiranje inovacij v mestih

Evropska pobuda za mesta podpira projekte inovativnih ukrepov, katerih cilj je spodbujati preobrazbeno vlogo mest in uvajanje preskušenih urbanih inovacij po vsej EU. Vsak projekt lahko prejme prispevek Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR) v višini največ 5 milijonov EUR, pri čemer stopnja sofinanciranja znaša 80 %, in traja največ štiri leta[6]. Upravičeni kandidati so mestni organi ali skupine mestnih organov (tj. mest, manjših mest ali predmestij) v eni od držav članic EU, na območju katerih živi skupno najmanj 50 000 prebivalcev.

To delovno področje temelji na pilotni pobudi Inovativni urbanistični ukrepi[7], ki se je izvajala v programskem obdobju 2014–2020. Od takrat so bile uvedene številne izboljšave, na primer: (i) večji poudarek na urbanih inovacijah, ki so pomembne za kohezijsko politiko, (ii) izboljšana merljivost rezultatov glede na vnaprej določene kazalnike, (iii) večja osredotočenost na operativno pripravljenost projektov, potencial za nadgradnjo in ponovljivost preizkušenih rešitev.

Načrtovani so bili štirje razpisi za inovativne ukrepe v okviru evropske pobude za mesta, od tega sta bila dva izpeljana, eden je v teku in eden načrtovan za leto 2026 (preglednica 1). Pri prvih treh razpisih je cilj spodbujati inovacije na nekaterih tematskih področjih, ki so pomembna za politike EU, četrti razpis pa je namenjen podpori mestom z manj izkušnjami na področju inovacij.

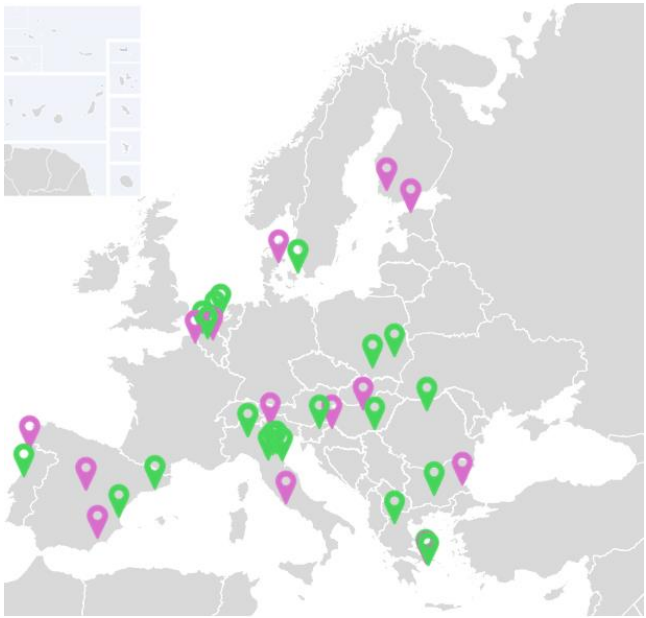
6 Evropska pobuda za mesta – smernice za inovativne ukrepe.
7 Inovativni urbanistični ukrepi.

Preglednica 1. Evropska pobuda za mesta – razpisi za inovativne ukrepe

Razpis	Leto objave, teme	Prijave	Izbrani projekti, skupni prispevek ESRR (v EUR)	Stopnja uspešnosti prijav
1	2022, ena tema: novi evropski Bauhaus	99 prijav iz 21 držav članic	14 projektov iz 12 držav članic, 65,2 milijona EUR	14 %
2	2023, tri teme: ozelenitev mest, trajnostni turizem, izkoriščanje potenciala talentov v mestih v zatonu	112 prijav iz 21 držav članic	22 projektov iz 12 držav članic, 98 milijonov EUR	20 %
3	2024, dve temi: energetski prehod, tehnologija v mestu	Rok za oddajo prijave na razpis v oktobru 2024	Načrtovani proračun znaša 90 milijonov EUR	—
4	Načrtovano za leto 2026	—	—	—

V okviru dveh razpisov je bilo izbranih 36 projektov iz 16 držav članic (slika 2). Za izboljšanje geografske pokritosti in pomoč mestom pri pripravi kakovostnih prijav je bilo sprejetih več ukrepov, npr. organizacija delavnic za kandidate v državah članicah srednje in vzhodne Evrope ter vzpostavitev mreže nacionalnih urbanih kontaktnih točk, ki promovirajo razpise v državah članicah.

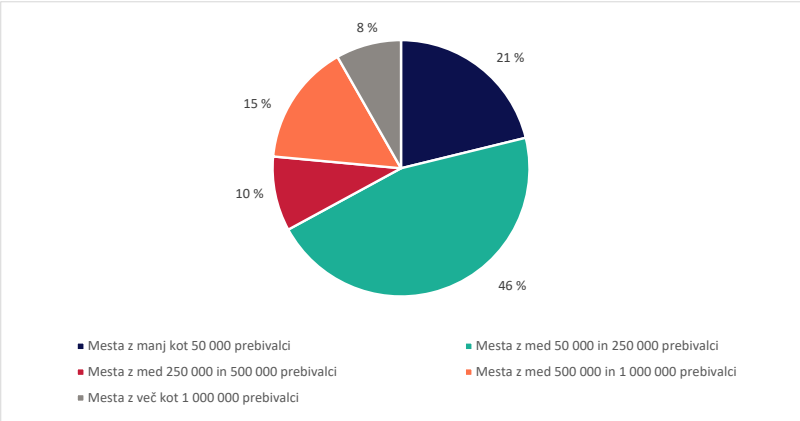
Slika 2. Geografske lokacije izbranih projektov v okviru dveh razpisov za inovativne ukrepe (razpis 1: vijolična, razpis 2: zelena)

Kar zadeva število prebivalcev urbanih središč, katerih organi sodelujejo pri izbranih projektih v okviru dveh razpisov, sta več kot dve tretjini malih in srednje velikih mest (slika 3), podobno sta več kot dve tretjini „mest iz člena 11“[8].

[8] Mesta iz člena 11 so mesta, ki jih države članice izberejo za izvajanje trajnostnega razvoja mest v skladu z Uredbo (EU) 2021/1058.

Slika 3. Delež mestnih organov glede na število prebivalcev v izbranih projektih inovativnih ukrepov

Kot novost je del nepovratnih sredstev ESRR za vsak projekt inovativnih ukrepov namenjen financiranju nadnacionalnih partnerstev za prenos med vodilnimi mestnimi organi in tremi drugimi mesti EU, od katerih morata biti dve iz manj razvitih regij ali regij v prehodu[9]. Metoda temelji na pilotnem mehanizmu prenosa za inovativne urbanistične ukrepe, ki se je v obdobju 2021–2022 izvajal prek programa URBACT III, njen cilj pa je prenesti izkušnje s preskušeno inovativno rešitvijo in preučiti možnosti za njeno reprodukcijo v drugih mestnih okoljih. Cilj je tudi spodbuditi naložbe v okviru programov kohezijske politike in pospešiti inovacijske zmogljivosti tistih mest, ki niso vodilna v projektih inovativnih ukrepov.

2.2 Podpora zmogljivosti in znanja v mestih

2.2.1 Krepitev zmogljivosti mest

Dejavnosti evropske pobude za mesta za krepitev zmogljivosti so bile uvedene leta 2023 in se izvajajo kot pilotni ukrepi do konca leta 2024[10]. Te dejavnosti vključujejo tri vrste ukrepov: izmenjave med mesti, medsebojne strokovne preglede in dogodke za krepitev zmogljivosti. Njihov namen je izboljšati zmogljivosti mest pri oblikovanju in izvajanju strategij, politik in praks trajnostnega urbanega razvoja na celosten in participativen način. Njihovo delovanje se tudi dopolnjuje in usklajuje z URBACT IV[11].

Izmenjava med mesti[12] je dejavnost „od spodaj navzgor“, ki temelji na povpraševanju in na stalnem razpisu. Za kratkoročni obisk združuje mestni organ kandidata, ki se sooča s posebnim izzivom, in mestni organ iz druge države članice, ki ima strokovno znanje za reševanje tega problema. Izmenjava je koristno vzajemno učenje.

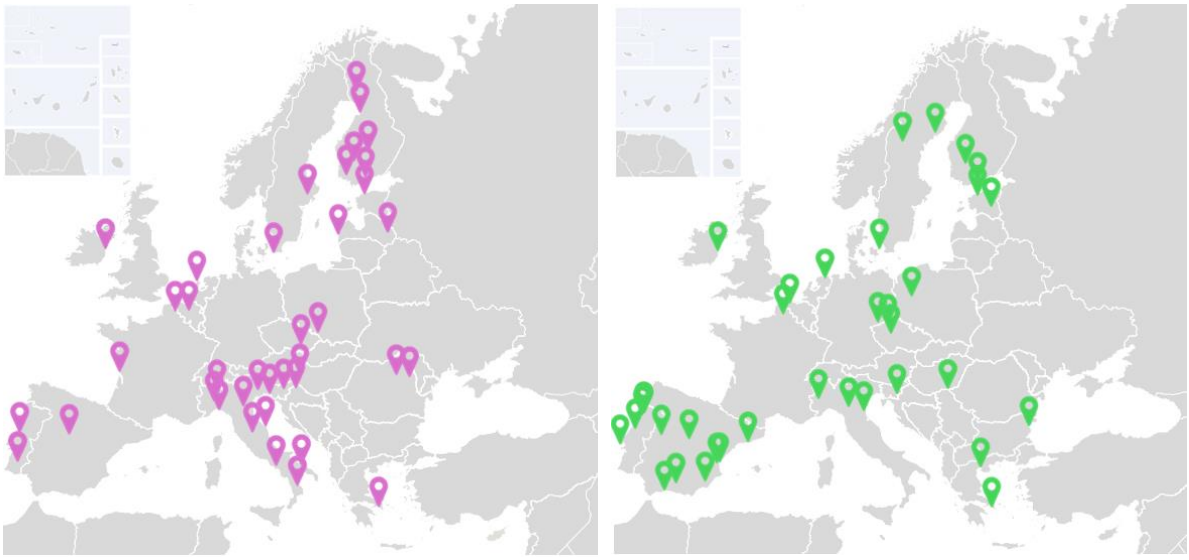
Interes mestnih oblasti za take izmenjave se sčasoma povečuje. Do 31. avgusta 2024 je bilo prejetih 60 prijav iz mest v 22 državah članicah. Večino prijav so poslala mesta iz Italije, Španije, Portugalske in Finske. Trenutno je v teku ali končanih 40 izmenjav[13], pri čemer je bilo mobiliziranih skupaj 88 mestnih organov (sliki 4 in 5). Velika večina (88 %) vključenih mest je male in srednje velikosti ter so skoraj enako porazdeljena med manj razvite regije, regije v prehodu in bolj razvite regije. Več kot 60 % mest je „mest iz člena 11“.

Slika 4. Mestni organi, ki sodelujejo pri izmenjavah med mesti kot „mesta z izzivom“

Slika 5. Mestni organi, ki sodelujejo pri

[9] Smernice za inovativne ukrepe v okviru evropske pobude za mesta za kandidate.
[10] V delovnem programu za obdobje 2023–2024 iz sklepa o financiranju evropske pobude za mesta je določena pilotna faza za dejavnosti za krepitev zmogljivosti.
[11] URBACT IV se izvaja v obdobju 2021–2027.
[12] Smernice za izmenjavo med mesti v okviru evropske pobude za mesta za kandidate.
[13] Stopnja uspešnosti prijav je bila več kot 85-odstotna.

izmenjavah med mesti kot „sorodna mesta“

Poleg tega se podpirajo medsebojni strokovni pregledi[14], ki vključujejo skupine mest za primerjavo njihovih strategij celostnega razvoja mest, ki so podlaga za trajnostni razvoj mest[15]. Cilj je izboljšati zasnovo in izvajanje strategije. Vsak medsebojni strokovni pregled je sestavljen iz največ štirih „mest v pregledu“, ki sodelujejo s posamezniki iz največ šestih mest, ki delujejo kot „strokovni pregledovalci“, da bi se spoprijeli z ugotovljenim izzivom[16]. Izvajajo se letni razpisi, usmerjeni v „mesta iz člena 11“, ki se prijavijo kot „mesta v pregledu“, druga mesta pa vabijo kot „strokovne pregledovalce“, in sicer iz vse Evropske unije.

Slika 6. Geografska pokritost medsebojnih strokovnih pregledov (mesta v pregledu: vijolična, sorodna mesta v vlogi pregledovalca: zelena)

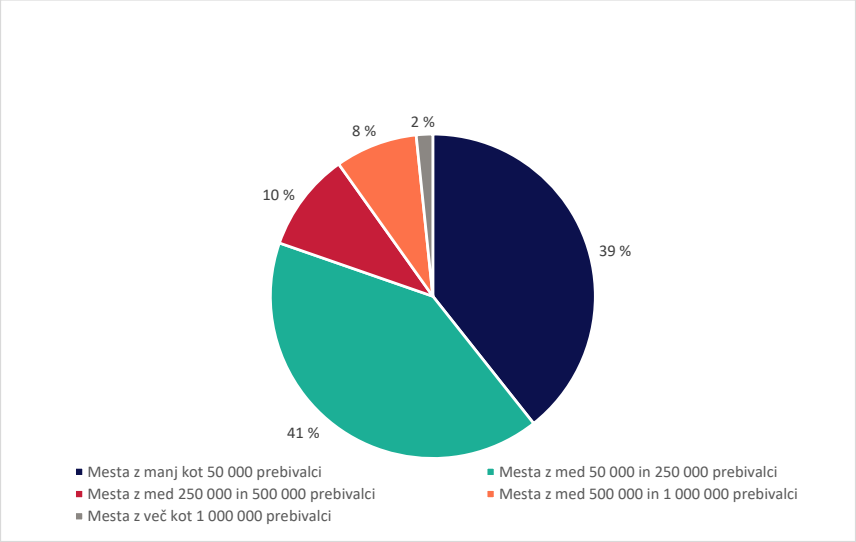

Do 31. avgusta 2024 so bili izvedeni trije medsebojni strokovni pregledi, pri čemer so bili v Solunu (EL), Coimbri (PT) in Kaliszu (PL) organizirani dogodki na kraju samem. Teh pregledov se je udeležilo približno 150 udeležencev, ki so zastopali 12 držav članic. 54 udeležencev je bilo

[14] Smernice za medsebojni strokovni pregled v okviru evropske pobude za mesta za kandidate.
[15] Kot je opredeljen v členu 11 Uredbe (EU) 2021/1058.
[16] Na podlagi metodologije in orodij za medsebojni strokovni pregled Skupnega raziskovalnega središča in GD REGIO.

mestnih organov, ki so delovali kot „mesta v pregledu“ (10) ali „strokovni pregledovalci“ (44) (slika 6). 80 % vključenih mestnih organov je bilo malih in srednje velikih mest (slika 7), pri čemer je bila približno polovica iz manj razvitih regij. Večina „mest v pregledu“ je bila male in srednje velikosti ter iz manj razvitih regij ali regij v prehodu.

Slika 7. Delež mestnih organov glede na število prebivalcev, sodelujočih pri medsebojnih strokovnih pregledih

Dogodki za krepitev zmogljivosti[17] združujejo mestne organe, organe upravljanja, Komisijo in druge ključne akterje za izmenjavo informacij ter predstavitev sinergij med orodji in programi kohezijske politike ter agendo EU za mesta. Dogodki prispevajo k oblikovanju „skupnosti urbanih strokovnjakov“. Postopek vključuje letne razpise, namenjene organom upravljanja, da izrazijo interes za organizacijo dogodkov skupaj z regijo Hauts-de-France.

Do 31. avgusta 2024 je bilo organiziranih osem dogodkov ali srečanj za krepitev zmogljivosti v Torinu (IT), Temišvarju (RO), Ljubljani (SI), Zadru (HR), Tourcoingu (FR), Budimpešti (HU), Tampereju (FI) in Bruslju (BE). Teh dogodkov se je udeležilo približno 500 udeležencev, od tega 160 mestnih organov.

2.2.2 Podpora znanju in politikam v mestih

Več delovnih področij evropske pobude za mesta podpira zmogljivosti za razvoj znanja in politik v mestih. V državah članicah je bila vzpostavljena mreža urbanih kontaktnih točk[18]. V obdobju, ki ga zajema to poročilo, je bilo imenovanih 25 takih točk[19]. Večina jih deluje tudi kot nacionalna točka URBACT, če pa se ti dve različni kontaktni točki ne nahajata v istem subjektu, je zagotovljeno usklajevanje.

Vzpostavljena je bila nova platforma znanja Portico[20]. Cilj platforme je združiti bogato obstoječe urbano znanje in odpraviti razdrobljenost virov znanja za podporo urbanim strokovnjakom na vseh ravneh. Eden od njenih sestavnih delov je urbana panorama, katere cilj je usmerjati uporabnike med urbanimi pobudami, programi in organizacijami EU. To orodje bo zgrajeno postopoma, njegova prva izdaja pa je že na voljo[21].

---

17 Na podlagi mreže za urbani razvoj kohezijske politike v programskem obdobju 2014–2020, ki je podpirala izmenjavo informacij med mesti, ki izvajajo celostne strategije v okviru dela kohezijske politike za trajnostni razvoj mest, in mesti, ki vodijo inovativne urbanistične ukrepe.

18 Pravilnik za urbane kontaktne točke evropske pobude za mesta.

19 Francija in Luksemburg imata skupno urbano kontaktno točko, medtem ko italijanska še ni imenovana.

20 Portico.

21 Urbana panorama | Portico.

Prva v prihodnost usmerjena raziskava na ravni EU je bila izvedena leta 2024. Izvaja se vsaki dve leti, da bi mestne organe in urbane strokovnjake vprašali o ključnih trendih, izzivih, vrzelih v znanju in potrebah po podpori pri trajnostnem razvoju mest. Rezultati so namenjeni informiranju regije Hauts-de-France o porajajoči se dinamiki in potrebah mestnih skupnosti. V zvezi s prvo izdajo je bilo prejetih 364 odgovorov iz 25 držav članic EU, več kot 70 % odgovorov pa so poslali mestni organi[22].

Kmalu se bo začela vrsta dejavnosti kapitalizacije[23] v obliki „laboratorijev za politike evropske pobude za mesta“ in drugih izdelkov znanja. Cilj je podpreti mestne organe in urbane strokovnjake pri oblikovanju politik na podlagi dokazov in pri zagotavljanju kakovosti javnih naložb, zlasti v okviru kohezijske politike. Posebna prizadevanja bodo vložena v doseganje malih in srednje velikih mest, ki še nimajo zadostnih zmogljivosti za dostop do obstoječih izkušenj in znanja.

Evropska pobuda za mesta podpira agendo EU za mesta, tj. sodelovanje pri upravljanju na več ravneh, vzpostavljeno z Dogovorom iz Amsterdama leta 2016[24] [25]. Sveženj storitev je bil zasnovan in uveden za pomoč tematskim partnerstvom pri izvajanju akcijskih načrtov, zagotovljena pa je tudi pomoč za vzpostavitev novih partnerstev. Evropska pobuda za mesta lahko podpira tudi medvladno sodelovanje na področju mestne politike[26], če tako podporo zahteva ena ali več držav članic in če je tako dogovorjeno s Komisijo.

Izvedenih je bilo več komunikacijskih kampanj o razpisih za inovativne ukrepe, razpisih za dejavnosti za krepitev zmogljivosti, začetku delovanja platforme Portico in razpisih za člane partnerstev v okviru agende EU za mesta. Vzpostavljena sta bila spletišče in novičnik evropske pobude za mesta. Slednji ima trenutno že več kot 5 000 naročnikov.

2.3 Upravljanje in druge dejavnosti

Upravljanje evropske pobude za mesta[27] je bilo vzpostavljeno za zagotavljanje učinkovitega in vključujočega usmerjanja in operativnega izvajanja vseh področij dejavnosti. Zagotavlja mehanizem, ki omogoča sinergije med dejavnostmi in participativni proces strateškega usmerjanja, ki vključuje vse zadevne deležnike, sestavljata pa ga nadzorni odbor in usmerjevalna skupina.

Nadzorni odbor sestavljajo predstavniki Komisije, regije Hauts-de-France in sekretariat evropske pobude za mesta. Nadzoruje izvajanje, napredek pri doseganju ciljev, razvoj in izvajanje dejavnosti v okviru vsakega sklopa, spremljanje rezultatov ter finančno izvrševanje. Zagotavlja, da je strateško svetovanje usmerjevalne skupine po potrebi vključeno v operativne dejavnosti.

Usmerjevalna skupina deluje kot posvetovalni organ. Obveščena je o strateškem izvajanju evropske pobude za mesta in o njem svetuje, zlasti o skladnosti dejavnosti in prednostnih nalogah. Sestavljajo jo predstavniki Komisije, regije Hauts-de-France in sekretariata evropske pobude za mesta, držav članic iz vsakega trojčka predsedstev EU, organa upravljanja in sekretariata URBACT, Odbora regij ter dveh evropskih združenj mest, tj. Sveta evropskih občin

---

[22] Poročilo o raziskavi bo objavljeno konec leta 2024.

[23] Dejavnosti in/ali procesi za kapitalizacijo znanja, ki izhaja iz dejavnosti v okviru evropske pobude za mesta, vključno s projekti inovativnih ukrepov, dejavnostmi za krepitev zmogljivosti, izvedenimi ukrepi na področju znanja itd. Dejavnosti kapitalizacije bodo zagotovile tudi forume za razvoj sinergij z drugimi pobudami in programi EU.

[24] Dogovor iz Amsterdama, 2016.

[25] Kot je določeno v Ljubljanskem dogovoru iz leta 2021 in večletnem delovnem programu, ki so ga sprejeli ministri in ministrice EU.

[26] Člen 12 Uredbe (EU) 2021/1058. Podpora lahko vključuje tehnično in/ali tematsko strokovno znanje. V obdobju, ki ga zajema to poročilo, ni bila zahtevana nobena podpora.

[27] Člen 12 Uredbe (EU) 2021/1058.

in regij ter Eurocities.

V obdobju, ki ga zajema to poročilo, so bili organizirani trije sestanki obeh organov upravljanja. Povezava in skladnost s procesi upravljanja programa URBACT IV in agende EU za mesta sta bili zagotovljeni z vzajemnim sodelovanjem in izmenjavo informacij.

Kar zadeva finančno izvrševanje evropske pobude za mesta, je bil za dejavnosti namenjen znaten delež, tj. več kot polovica proračuna v višini 395 milijonov EUR[28]. Dokončana je bila prva različica sistema spremljanja[29], kmalu pa bo začela delovati preglednica, ki prikazuje napredek.

Vzpostavljeno je bilo tesno sodelovanje s programom URBACT IV, da bi dosegli splošno usklajevanje, sinergije in dopolnjevanje, zlasti med dejavnostmi obeh instrumentov za krepitev zmogljivosti in znanja[30]. Evropska pobuda za mesta je prek sodelovanja s programom URBACT prispevala tudi k izvajanju ciljev trajnostnega razvoja agende Združenih narodov 2030.

3. PRVI REZULTATI

Evropska pobuda za mesta je bila oblikovana skupaj s ključnimi akterji[31] za podporo oblikovanju strategije in politike, celostnemu in participativnemu izvajanju ter urbanim inovacijam.

Po prvih dveh letih izvajanja je dosegla prve rezultate. Zagotavlja celosten sklop storitev, ki podpirajo mesta vseh velikosti. Dejavnosti so bile uvedene z interakcijo med sklopi evropske pobude za mesta ter z usklajevanjem in dopolnjevanjem s programom URBACT IV. Poleg tega pobuda združuje dejavnosti in prispevke iz agende EU za mesta ter ustvarja sinergije z drugimi pomembnimi pobudami EU.

Kar zadeva geografski izvor 444 mestnih organov, ki jih podpira evropska pobuda za mesta v obdobju, ki ga zajema to poročilo, dve tretjini prihajata iz manj razvitih regij in regij v prehodu. Večina upravičencev (73 %) so mala in srednje velika mesta, 70 % pa „mesta iz člena 11“. 25 % podprtih mest sodeluje tudi v programu URBACT, kar potrjuje okrepljene povezave med evropsko pobudo za mesta in drugimi orodji kohezijske politike.

V letih 2022 in 2023 sta bila zaključena dva razpisa za inovativne ukrepe, na podlagi katerih je bilo v 16 državah članicah izbranih 36 projektov s prispevkom ESRR v višini več kot 163 milijonov EUR. Mreža 85 mest s svojimi nadnacionalnimi partnerstvi za prenos uvaja inovacije, izmenjuje izkušnje in navdihuje ukrepe kohezijske politike v zvezi s temami novega evropskega Bauhausa, ozelenitvijo mest, trajnostnim turizmom in izkoriščanjem potenciala talentov v mestih v zatonu. To mrežo bodo kmalu dopolnili dodatni projekti na področju energetskega prehoda in tehnologije v mestih. V okviru razpisov so se spodbujale sinergije z misijami EU, zlasti z misijo za podnebno nevtralna in pametna mesta, ter drugimi ključnimi pobudami EU.

[28] V tekočih cenah.

[29] Sistem spremljanja se bo postopoma širil in bo prek svojih ključnih kazalnikov uspešnosti zajel izložke, rezultate in učinke evropske pobude za mesta v zvezi z njenimi cilji.

[30] Evropska pobuda za mesta in URBACT se medsebojno dopolnjujeta na več načinov, npr. prva podpira kratkotrajne izmenjave med mesti, medtem ko URBACT financira dolgoročne mreže mest. Ta instrumenta organizirata tudi skupne dogodke, platforma znanja evropske pobude za mesta pa gosti vrsto virov znanja programa URBACT.

[31] Odbor regij, evropske mreže mest ter posvetovanja z državami članicami in drugimi deležniki v mestih.

Fuenlabrada (ES) preskuša nov stanovanjski model, ki temelji na medgeneracijski solidarnosti in načelih novega evropskega Bauhausa. Prispeva k oživitvi mestnega središča, ki se sooča s poslabšanjem kakovosti stanovanj, visoko stopnjo praznih stanovanjskih in poslovnih prostorov ter staranjem prebivalstva. **Budimpešta (HU)** se sooča s stanovanjsko krizo zaradi visokih cen energije in preskuša celosten model cenovno dostopnih stanovanjskih storitev, ki vključuje načela novega evropskega Bauhausa in razvija sklop storitev, namenjenih javnemu in zasebnemu stavbnemu fondu.

Bologna (IT) kombinira informacijske tehnologije, sonaravne rešitve in „ljubiteljske znanstvenike“[32], da bi bile njene soseske povezane z naravo in bi tako ustvarile metodo „prilagodljivih zelenih celic“ za reševanje fenomena urbanega toplotnega otoka. **Bruges (BE)** preskuša rešitve modre in zelene infrastrukture za ublažitev tveganja poplav in suše ter za izboljšanje kakovosti vode, tudi z uporabo svojega zgodovinskega podzemnega vodnega omrežja.

Stalowa Wola (PL) preskuša ustvarjanje pogojev za talente vesoljske industrije z razvojem večdimenzionalne specializacije za mesto, vključno z vesoljskim laboratorijem, akademijo in grozdom, ki predstavlja četverno vijačnico. **Haskovo (BG)** preskuša ustvarjanje inovativnega MedTechHub, ki mobilizira zdravstveni in digitalni sektor ter zagotavlja storitve in priložnosti za izobraževanje, zlasti za mlade talente, ter podpira prehod na trajnostno lokalno gospodarstvo.

København (DK) med prvimi uvaja na podatkih temelječo in na skupnost osredotočeno upravljanje turizma za svoje skupnosti in turiste z razvojem participativne aplikacije za fotografije in mnenja, namenjene vključevanju ter zbiranju in analizi podatkov uporabnikov o njihovih izkušnjah. **Coimbra (PT)** pilotno uvaja spletni portal za trajnostni turizem, ki temelji na velikih jezikovnih modelih, obogaten z dejanskimi podatki o destinaciji in individualiziranimi načrti poti za turiste.

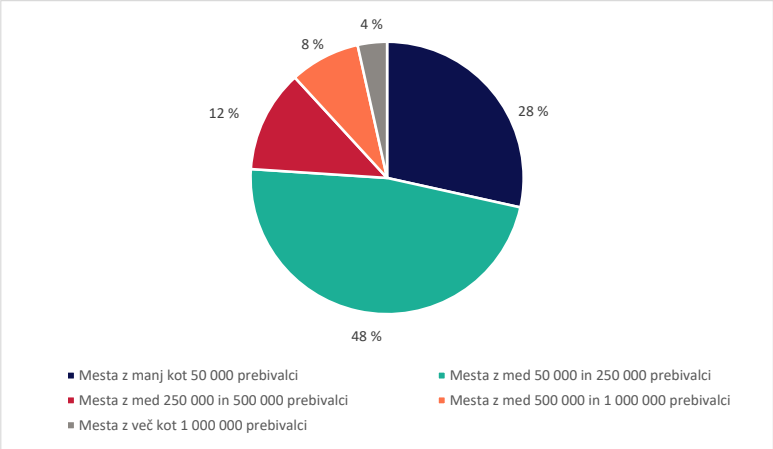
Avtorske pravice: slika 1 ©Gettyimages.be/zak00; slika 2 ©Gettyimages.be/DrAfter123; slika 3 ©Gettyimages.be/guoya; slika 4 ©Gettyimages.be/Annika McFarlane.

Dejavnosti za krepitev zmogljivosti se izvajajo s posebnim ciljem podpreti mesta in izvrševati naložbeni delež v višini več kot 24 milijard EUR iz ESRR, namenjen trajnostnemu razvoju mest[33]. Udeleženci menijo, da imajo dejavnosti učinek že med pilotno fazo[34]. V teh dejavnostih je sodelovalo 485 urbanih strokovnjakov, od katerih jih je bilo skoraj 60 % mestnih oblasti in dve tretjini „mest iz člena 11“. Dejavnosti za krepitev zmogljivosti podpirajo zlasti manjša

[32] Ljubiteljski znanstveniki so predstavniki javnosti.
[33] Na podlagi več kot 1 100 strategij celostnega razvoja mest.
[34] Na podlagi povratnih informacij udeležencev dejavnosti za krepitev zmogljivosti.

mesta, saj ima 76 % mest, ki v njih sodelujejo, manj kot 250 000 prebivalcev (slika 8).

Slika 8. Delež (%) mestnih organov, ki sodelujejo pri dejavnostih za krepitev zmogljivosti glede na število prebivalcev mest

V okviru dejavnosti za krepitev zmogljivosti so izmenjave med mesti zajele vrsto tem, npr. cenovno dostopna stanovanja, socialno vključenost, mobilnost, prilagajanje podnebnim spremembam, digitalni prehod, prenovo mest, turizem in dostop do financiranja. Medsebojni strokovni pregledi so izboljšali zmogljivosti mest pri vključevanju deležnikov in medsektorskem sodelovanju, pri povezovanju strategij z agendami EU in svetovnimi agendami ter s podeželskimi območji, pa tudi s finančno podporo. Dogodki za krepitev zmogljivosti so obravnavali različne teme, npr. zasnovo celostne strategije, funkcionalna mestna območja, celostne teritorialne naložbe in lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost, zeleni prehod ter inovacijske ekosisteme.

Vzpostavljeni so bili usklajevalni in dopolnilni ukrepi s programom URBACT IV. Mesta, ki jih ta program podpira, delujejo kot sorodna mesta pri dejavnostih za krepitev zmogljivosti v okviru evropske pobude za mesta. Program URBACT je sodeloval tudi kot strateški partner pri vzpostavitvi platforme znanja Portico. Za zagotovitev usklajenega ukrepanja in sinergij je treba spodbujati tesne povezave med evropsko pobudo za mesta in programom URBACT.

Vzpostavljena je mreža nacionalnih urbanih kontaktnih točk, ki pospešuje povpraševanje po storitvah evropske pobude za mesta v državah članicah. Deluje kot katalizator za vse dejavnosti te pobude in je namenjena mestnim skupnostim, zlasti manjšim mestom in organom upravljanja. Mreža ima medsektorsko vlogo pri spodbujanju vseh področij dela, prvi učinki pa so že vidni. Njena skupnost na družbenih medijih hitro raste, pri čemer je bilo v letu 2024 organiziranih ali še poteka več kot 400 medijskih kampanj. Mreža potrebuje stalno in namensko podporo za učinkovito izvajanje svojih storitev zaradi številnih dejavnosti, ki jih ponuja evropska pobuda za mesta.

Platforma znanja Portico urbanim strokovnjakom zagotavlja prepotreben dostop do znanja in informacij o pobudah EU. Vsebuje več kot 1 600 virov znanja in spodbuja skupnost skoraj 2 000 urbanih strokovnjakov. Na platformi bo kmalu na voljo tudi komponenta z obetavnimi in uspešnimi urbanimi praksami, ki izhajajo iz projektov, podprtih s kohezijskimi skladi po vsej Evropski uniji. Cilj platforme Portico je s svojo urbano panoramo, ki je v pripravi, postopoma ustvariti orodje, ki bo povezovalo uporabnike z ustreznimi evropskimi pobudami in akterji na podlagi njihovih potreb. Še naprej si je treba prizadevati za širitev platforme, zlasti njenega orodja Panorama, da bi ohranili zagon in dosegli razvoj v smeri vstopne točke EU o urbanem znanju.

Prve dejavnosti kapitalizacije se izvajajo v obliki laboratorijev za politike, v začetni fazi pa se je regija Hauts-de-France povezala s programom URBACT IV in uspešno soorganizirala vrsto

„mestnih laboratorijev“ na temo energetskega prehoda in lokalnih prehranskih sistemov. V zvezi z ocenami teritorialnega učinka regija Hauts-de-France trenutno preučuje vrste podpornih dejavnosti. Glede na pomembno vlogo mest pri izvajanju politik EU in nacionalnih politik so predpisi, ki priznavajo različne potrebe ozemelj, osrednjega pomena za trajnostni razvoj mest. Ker so ključni evropski akterji na tem področju[35] razvili vrsto orodij in metodologij za ocene teritorialnega učinka, je cilj nadgraditi obstoječa orodja in uvesti dejavnosti v začetku leta 2025, ki bodo ustrezale potrebam mest.

Podpora agendi EU za mesta prinaša rezultate s trenutnimi novimi partnerstvi, pa tudi tistimi, ki šele prihajajo. Evropska pobuda za mesta od leta 2022 podpira vzpostavitev štirih tematskih partnerstev: „ozelenitev mest“, „trajnostni turizem“, „mesta enakosti“ in „hrana“. Še dve dodatni partnerstvi, tj. „vodno občutljivo mesto“ in „dekarbonizacija stavb, programi celostne prenove ter lokalni načrti ogrevanja in hlajenja“, bi morali biti vzpostavljeni do konca leta 2024. Pričakovani učinek podpore agendi EU za mesta je večja zmogljivost vseh vključenih akterjev za delo v okolju sodelovanja pri upravljanju na več ravneh.

Začele so se številne komunikacijske dejavnosti. Evropska pobuda za mesta je prek različnih platform družbenih medijev dosegla več kot 28 000 sledilcev. V obdobju, ki ga zajema to poročilo, je bilo skupno registriranih več kot 3 000 udeležencev dogodkov evropske pobude za mesta. Znatna prizadevanja so bila vložena v promocijo petega foruma mest v Torinu leta 2023, kjer se je evropska pobuda za mesta uradno začela izvajati, in pripravo šestega foruma mest, ki bo potekal v Krakovu junija 2025.

4. ZAKLJUČKI

Evropa brez svojih mest ne more uspeti pri doseganju svojih ciljev. Evropska komisija bo še naprej sodelovala z mestnimi organi, da bi mestom zagotovila podporo. V zvezi s tem evropska pobuda za mesta deluje kot celostno orodje in podporni mehanizem za mesta vseh velikosti po celi EU. Mesta podpira s konkretnimi ukrepi, kot so zagotavljanje vzajemnega učenja, strokovnega znanja in izkušenj ter financiranja inovacij v podporo ciljem kohezijske politike. V zvezi s tem mestom pomaga pri odzivanju na številne izzive, s katerimi se soočajo.

Izvajanje evropske pobude za mesta se bo nadaljevalo s pristopom, ki temelji na povpraševanju, pri katerem bodo potrebe mest ostale v ospredju pri strateških in operativnih odločitvah in ki si bo prizadeval zagotoviti najustreznejšo podporo upravičencem. Stalna pozornost je namenjena zagotavljanju učinkovite povratne zanke informacij z mesti in urbanimi strokovnjaki prek mreže nacionalnih urbanih kontaktnih točk in interakcij znotraj področij dela pobude.

Evropska pobuda za mesta bo še naprej tesno sodelovala s ključnimi organizacijami in mrežami na urbanem področju ter krepila sinergije z drugimi pomembnimi pobudami EU. Maksimalna prizadevanja bodo vložena v povečanje uporabe njene ponudbe storitev v mestih vseh velikosti v državah članicah. Povratne informacije upravičencev bodo zbrane leta 2025 v okviru vmesne ocene. Evropska pobuda za mesta je zavezana izvajanju okrepljenih in skladnih ukrepov politike v EU, kar vključuje tudi prispevek k prihodnji agendi evropske politike za mesta.

[35] Npr. ESPON, Skupno raziskovalno središče EU in medvladni akterji.